

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku,
6 września 2018 roku

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Biblioteka pachnąca wrażeniami – czytanie
wrazeniowe w grupie dzieci przedszkolnych
i wczesnoszkolnych jako sposób na budowanie
relacji między dziećmi i książkami

Prowadzenie: Małgorzata Swędrowska

Czytanie wrazeniowe – książka jako pretekst do zabawy i nauki

Aranżacja przestrzeni, przekaz werbalny i niewerbalny bibliotekarza

Liczy się pierwsze wrażenie! Spotkanie zaczyna się z pierwszą wymianą spojrzeń – np. podczas zdejmowania wierzchnich okryć.

- *Kto gotowy, przygotowuje się na otwarcie głowy!*
- *Głowę otwieramy, gdy wyobraźnię zapraszamy!*
- *Zamykamy oczy, zamykamy buzie, otwieramy oczy, robimy je duże, mówimy cichuteńko „psyt” i już cały hałas znikł!*

Zanim otworzysz książkę, porusz ciało, by w ten sposób poruszyć umysł. Dzieci uczą się w ruchu, przez doświadczanie, przeżywanie, dociekanie...

1

Na melodię: „Jedzie pociąg z daleka”:

- *Jedzie pociąg z papieru, chce nas zawieźć do celu,
dokąd pędzi, kto zgadnie i wyklaszcze to ładnie?*
- *Chwyćmy się za ręce jak w wesolej piosence,
zrobimy wielkie koło, będzie nam wesoło!*

Zasady, reguły, konsekwencja

Grupa dzieci to zbiór indywidualności, co oznacza, że każde dziecko może inaczej postrzegać zasady obowiązujące na spotkaniu czytelnicy. Jedni będą zasłuchani, inni brykający. Warto wyraźnie powiedzieć dzieciom (najlepiej w formie umowy lub prostej rymowanki), jakiego zachowania od nich oczekujemy, a podczas spotkania konsekwentnie przestrzegać ustalonych zasad i jeżeli zajdzie taka potrzeba – przypominać o nich (znowu: w przyjaznej dla dzieci formie rymowanki).

- *Mamy oczy do patrzenia, uszy do słuchania,
buzie teraz zamykamy, książkę zapraszamy!*

Czytanie wrazeniowe krok po kroku

1. Aranżacja przestrzeni, image nauczyciela.
2. Umieszczenie dzieci.
3. Hasło rozpoczynające czytanie.
4. Czytanie wrazeniowe – ożywianie tekstu literackiego za pomocą gestu, słowa, zabawy, ruchu, tańca.
5. Działania przedłużające przeżywanie tekstu – gry planszowe, zabawa tematyczna.
6. Potrzebne rekwizyty.

Ad 1. Aranżacja przestrzeni

Przed czytaniem tekstu ważne jest zaaranżowanie niezwyklej, niecodziennej sytuacji, np. na dywanie, w środku koła, jakie tworzą dzieci, można umieścić szkatułkę, z której przed czytaniem prowadzący wydobywa drobny przedmiot mający tematyczny związek z książką – kamień, skrawek materiału, piórko – ważne, by przedmiot działał na wyobraźnię i sprawiał wrażenie tajemniczości. Innym nietypowym zabiegiem może być powieszenie w sali tiulowego materiału, który stworzy rodzaj bramy, przez którą dzieci przejdą, by rozpocząć działania z tekstem literackim. Niezwykła może też stać się sama postać bibliotekarza animatora, np. gdy ten włoży kapelusz lub szal, którego dzieci nigdy wcześniej nie widziały. „Dziś przyszedłam w słomkowym kapeluszu, chroniącym przed upalnym słońcem, bo dzisiaj, w środku zimy, zapraszam was, drogie dzieci, na daleką wyprawę na afrykańską sawannę” – tymi słowami można wzbudzić ciekawość i poruszyć dziecięcą wyobraźnię.

Ad 2. Umiejscowienie dzieci

Bardzo ważna kwestia organizacyjna to dobre usadowienie dzieci podczas czytania tekstu literackiego.

W zależności od prezentowanej książki dzieci mogą po prostu siedzieć w kole albo w rozsypce na dywanie, lub przyjąć bardziej tajemnicze i bajkowe pozycje. Bibliotekarz, który zaprasza dzieci na dywan, zamiast powiedzieć „Siadamy jedno przy drugim na dywanie”, może użyć słów „Gdy rozpocznie się czytanie, nasz dywan zamieni się w czarodziejski dywan, który zanieś nas w podróż do dalekiej krainy, usiądźmy więc bardzo wygodnie i zadbajmy, by nasi towarzysze podróży też siedzieli wygodnie, popatrz na swego kolegę z prawej strony, spójrz na koleżankę z lewej strony, zapytaj, czy jest im wygodnie czy potrzebują trochę więcej miejsca...”. W ten sposób wprowadzamy nutę tajemnicy do tego, co za chwilę będzie się działo, i równocześnie w sposób naturalny dbamy o społeczny rozwój naszych dzieci.

Innym sprawdzonym pomysłem na umiejscowienie dzieci podczas czytania tekstu literackiego jest utworzenie rzędów, bibliotekarz mówi wtedy „Siadamy tak jak w kinie”. Gdy rzędy są półkolami, nauczyciel informuje, że „siedzimy w amfiteatrze”. Takie ustawienie dzieci jest bardzo przydatne w czasie czytania książek obrazkowych, w których tekst i ilustracje odgrywają ważną rolę, i nauczyciel musi pokazywać dzieciom obrazy stanowiące istotną część opowieści zawartej w dziele literackim.

Do przygotowania specjalnego miejsca dla dzieci na dywanie wystarczy zwykła taśma malarska. Skrawkami tej taśmy wystarczy zaznaczyć miejsce do siedzenia dla każdego dziecka. Wtedy nawet najmłodsze dzieci utworzą półokręgi, proste rzędy czy równe koło.

Ad 3. Hasło rozpoczynające czytanie

Recytacja krótkiego wiersza lub prostej rymowanki, taniec integracyjny na siedząco to aktywności zalecane tuż przed rozpoczęciem czytania, by skoncentrować uwagę dzieci na osobie prowadzącego i na tekście literackim. Poniżej podaję kilka pomysłów na wspólne otwieranie książki.

- *Nim rozpocznie się czytanie,
patrz uważnie, co się stanie,
nadstaw uszu, wytrzeszcz oczy,
może książka cię zaskoczy?*
- *Gadu, gadu gadka, to książki okładka,
która dla nas się otwiera, w świat przygody nas zabiera!*
- *Lelum polelum, powiem to trzy razy
i coś miłego zaraz się wydarzy!*

Ad 4. Czytanie wrazeniowe

Tekst literacki można dzieciom po prostu przeczytać od deski do deski. Można go też podzielić na fragmenty – część bajki czytam, część opowiadam. Im więcej opowiadam, tym dłużej utrzymuję koncentrację dzieci na tym, co się dzieje. Tekst mogę ilustrować obrazami z książki bądź dodatkowymi sylwetami.

Przygotowując się do przeczytania z dziećmi wiersza, opowiadania czy bajki, dobrze jest zadać sobie pytanie, czy można w tym tekście znaleźć takie fragmenty, w których dzieci mogą uczestniczyć poprzez naśladowanie, wyrażanie emocji gestem, mimiką, tańcem. Jeśli w tekście główny bohater maszeruje przez las, to dzieci za pomocą palca wskazującego i środkowego też mogą „kroczyć” po swojej ręce, nodze, a nawet po swoim brzuchu!

Warto podkreślić, że aktywności dzieci powinny być krótkie i wykonywane na siedząco w obrębie przestrzeni, w której się znajdują. Wtedy wychodząc naprzeciw potrzebom dzieci, czyli umożliwiając im wielozmysłowe poznawanie świata, nauczyciel jest w stanie dłużej utrzymać ich uwagę na słowie drukowanym.

Ad 5. Działania przedłużające przeżywanie tekstu literackiego

Warto zastanowić się, w jaki inny niż plastyczny sposób można zachęcić dzieci do pogłębienia kontaktu z przeczytaną książką. Najprostszym sposobem jest rozmowa i ekspresja plastyczna. Gdy jednak zaaranżujemy zabawę tematyczną, stworzymy grę planszową, pobawimy się tak jak główny bohater, to dostarczymy dziecku jeszcze większej dawki przeżyć literackich.

Ad 6. Rekwizyty

Dzieci żyją w świecie konkretów, ale posiadają ogromną wyobraźnię. Dlatego warto stosować proste materiały, rekwizyty, przedmioty, które nawiązują do czytanego tekstu, ale równocześnie dają możliwość obróbki, manipulacji, wyzwalają w dzieciach chęć tworzenia. Takim „tworem” jest kartka papieru, zwykły patyk, zwykły kamień. A może lepiej byłoby napisać „niezwykła kartka papieru, niezwykły patyk, niezwykły kamień”. Podczas czytania przez nauczyciela opowiadania dziecko trzyma w ręku kartkę papieru, która w odpowiednich momentach staje się parasolem (dzieci trzymają kartki nad głową), burzą (dzieci uderzają w kartkę, gniotą ją), bandażem (dzieci owijają kartką swą rękę) i wszystkim tym, co podpowie fantazja.

7 zabaw z książką

Zabawy przeznaczone są dla grupy dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

1. Podaj hasło!

Cel: dziecko w tej zabawie rozwija myślenie twórcze, przełamuje stereotypy, nadaje przedmiotom nowe znaczenia – książka jako bilet do świata fantazji.

Zanim rozpoczniecie czytanie, pokaż dzieciom książkę i powiedz, że trzymasz w ręku niezwykley bilet. „Książka to nie jest zwyczajny przedmiot, ale bilet w podróż do świata fantazji”. Czy to możliwe? – zapytają. Tak, bo każda książka może przenieść nas tam, gdzie chcemy, a to wszystko dzieje się za sprawą wyobraźni. A więc zamknijcie oczy i powiedzcie jakieś swoje tajemnicze zaklęcie otwierające książkę. Dzieci najczęściej mówią „Sezamie otwórz się!”, „Wyobraźnio przybywaj!”, „Niech książka się otworzy!”. Ja nauczyłam dzieci takiego zawołania: „Baju, baju, dziwy, dziwy, czy to dzieje się na niby, wrota książki otwieramy, czas przygody zaczynamy!”. Hasło wypowiadamy w tajemniczy sposób.

2. Rozwiąż zagadki

Cel: dziecko rozwija logiczne myślenie, wzbogaca czynne słownictwo.

Przygotuj książkę, kostkę do gry i kartkę z zagadkami. Przylep karteczki samoprzylepne w miejscu tytułu książki, tam, gdzie pojawia się nazwisko autora i ilustratora, oraz gdziekolwiek na okładce. Na karteczkach zapisane są liczby 1–4. Rzucajcie po kolei kostką. Jeśli wypadnie liczba oczek 1, 2, 3 lub 4 przeczytaj treść zagadki. Jeśli dziecko odpowie prawidłowo, może odlepić karteczkę z okładki książki. Gdy wypadnie liczba 5 lub 6, wymyślajcie swoje zagadki, np. „Stoją przy drodze na jednej nodze...” (znaki drogowe), „Do re mi fa sol la, w czasie deszczu nie wychodzę bez...(parasola)”, „Trzy boki, trzy kąty rysuję... (trójkąty)”.

Zagadki:

- *Nietrudna to zagadka,
pierwsza karta książki to... (okładka)*
- *Każda książka, żeby była rozpoznana,
musi być podpisana.
Jak nazywają się słowa,
w których się cała książka chowa? (tytuł)*
- *Jak się ten człowiek nazywa,
co na okładce swojej książki bywa? (autor)*
- *Często w książkach obrazki się chowają,
a ludzie, co je malują – jak się nazywają? (ilustratorzy)*

3. Czytam ilustracje

Cel: zachęcanie dzieci do swobodnych wypowiedzi i jasnego formułowania myśli.

Przygotuj książkę obrazkową (np. z Wydawnictwa Tako, Zakamarki, Dwie Siostry, EneDueRabe, albo jakąkolwiek inną), w której tekst będzie tak samo ważny jak ilustracje. Otwórz z dziećmi książkę za sprawą czarodziejskiego hasła i zaproś do wspólnego „czytania”. Pokazuj poszczególne ilustracje palcem i opowiadaj je. Dzieci podchwyć twoją opowieść, gdy będziesz

stosować pytania otwarte lub zawieszać głos w charakterystyczny sposób. „To będzie nasza opowieść o Kukuryku. Kukuryk miał mamę, która bardzo go kochała i lubiła się z nim bawić. Kukuryk najbardziej lubił, gdy...” („Kukuryk”, Wydawnictwo Tako).

4. Co by było, gdyby...

Cel: dziecko uczy się abstrakcyjnego myślenia.

Usiądźcie na miękkim dywanie, rozłóżcie książki (np. 10 sztuk) na przygotowanej tkaninie. Zwykle książki nie lubią leżeć na ziemi, ale czasami można je umieścić na ładnym obrusie, kolorowym kocu, czy nawet plażowym ręczniku. Zaproś dzieci do zabawy w wymyślanie. Patrzcie na okładki książek i zadawajcie sobie nawzajem pytania. Np. patrząc na dwie książki – jedna o słońcu w kratkę, a druga o księżniczce, która bez przerwy ziewała – można zadać pytanie: „Co by było, gdyby słoń w kratkę spotkał księżniczkę, która bez przerwy ziewała?”. Odmiana tej zabawy jest taka, że jeśli dobrze znamy treść, możemy zadawać pytania nie tylko pochodzące z okładki, ale z akcji w środku książki. Ta zabawa wyzwala też zaciekawienie książkami jeszcze nie przeczytanymi. „Może sprawdzimy, dlaczego ta księżniczka bez przerwy ziewała?”

5. Tworzenie wyrazów z pierwszych liter tytułów

Cel: dziecko doskonali naukę czytania i syntezy wyrazów.

Zapiszcie na kartkach tytuły bajek, książek, wierszy, czasopism. Następnie wybierzcie tytuły, ułóżcie je jeden pod drugim. Pierwsze litery tytułów utworzą nowy wyraz, np.:

„Tomcio Paluch”

„Ania z Zielonego Wzgórza”

„Kot w butach”

Nowe słowo z pierwszych liter: TAK.

6. Tworzenie nowych tytułów z już istniejących

Cel: dziecko nabiera wprawy w analizie i syntezie wyrazów, doskonali czytanie.

Tak jak w poprzedniej zabawie potrzebne będą kartki z tytułami książek i wierszy. Potnijcie je na wyrazy (a w wersji trudniejszej na sylaby) i postarajcie się ułożyć nowe tytuły bajek – istniejące, lub wymyślone.

7. Bricolage

Cel: dziecko uogólnia, abstrahuje, tworzy nową jakość.

Bricolage to tworzenie opowieści przy użyciu dostępnych materiałów. Przygotujcie trzy pudełka, do jednego włóżcie zapisane frazy – tytuły książek, imiona głównych bohaterów, nazwy bajkowych miejsc. W drugim, większym pudle zgromadźcie rekwizyty, które występują w znanych wam bajkach – mogą być rzeczywiste lub narysowane (wydrukowane). W trzecim pudełku przygotujcie przedmioty codziennego użytku (podstawkę do jajek, patelnię, worek do

prania delikatnych rzeczy, ołówki, piórka, kamienie etc.), z zamkniętymi oczami po kolei każdy z was losuje po jednym przedmiocie z każdego pudełka i układa swą opowieść. Małym dzieciom można pomóc rozpoczynając „Dawno, dawno temu, żyła sobie..., która...”.

Wybór książek:

„Idziemy na niedźwiedzia”, Michael Rosen, il. Helen Oxenbury, Wydawnictwo Dwie Siostry

„Pisklak”, Dorota Gellner, il. Jona Jung, Wydawnictwo Bajka

Dzieci lubią rymy.

Rym i rytm wiersza łapie uważności dzieci.

„Kicia Kocia”, Anita Głowińska, Wydawnictwo Media Rodzina

Dzieci lubią emocje.

Czytanie z emocjami, powtarzanie jak echo, zanurzanie dzieci w klimacie opowieści.

„Ernest”, Catherine Rayner, Wydawnictwo EneDueRabe

Dzieci lubią niespodzianki.

Książka, która w widoczny sposób pokazuje dzieciom jak wychodzić poza format.

„Albert i potwór”, Gunilla Bergström, Wydawnictwo Zakamarki

Dzieci lubią prawdziwe historie.

Trzyma uwagę 5–6-latków.

„Pięknie dziękuję”, Ellen Surrey, Wydawnictwo Babaryba

Dzieci potrafią okazywać wdzięczność.

„Ja nie chcę do przedszkola”, Stephanie Blake, Wydawnictwo Dwie Siostry

Dzieci potrzebują wsparcia.

Świetna książka przed adaptacją w przedszkolu.

„A królik słuchał”, Cori Doerrfeld, Wydawnictwo Mamaniana

Dzieci potrzebują czasu i przestrzeni, by oswoić się z sytuacją.

„Kotek, który merdał ogonem”, Gérard Moncomble, il. Paweł Pawlak, Wydawnictwo Muchomor

Dzieci są wrażliwe na niesprawiedliwość.

„Cztery zwykłe miski”, Iwona Chmielewska, Wydawnictwo Format

Dzieci potrzebują rozwijać swoją wyobraźnię.

„Elmer i motylek”, David McKee, Wydawnictwo Papilon

Dzieci uczą się wydobywać wątki z jednej opowieści.

„Elementarz w podskokach”, Małgorzata Swędrowska, il. Agnieszka Frączek, Wydawnictwo Centrum Edukacji Dziecięcej
Dzieci uczą się czytać przez zabawę.

Małgorzata Swędrowska – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej i wychowania przedszkolnego z dziewiętnastoletnim stażem. Wykładowczyni na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Twórczyni koncepcji czytania wraźniowego w grupach przedszkolnych i wczesnoszkolnych. Trenerka PSPiA KLANZA, prowadząca warsztaty dla nauczycieli. Animatorka warsztatów literackich i spotkań z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym i przedszkolnym. Popularyzatorka literatury dziecięcej na licznych warsztatach dla dorosłych – nauczycieli, bibliotekarzy i rodziców. Autorka licznych artykułów w periodykach pedagogicznych oraz książki „Nauka czytania i pisanie przez ćwiczenia i zabawy grafomotoryczne”.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY
Patron: Lustró Biblioteki
© Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018

Wydawnictwo Dwie Siostry, al. 3 Maja 2 m. 183, 00-391 Warszawa
tel. 22 115 44 10, promocja@wydawnictwodwiesiostry.pl